

	*X: Gissurs tabte forlæg.
G: Gissurs hovedhåndskrift	*Y: Gissurs tabte anden afskrift
B: Brit. Mus. Add. 11.177, solgt dertil af Finn Magnusen 1837; benyttet i afskrift til IFkv's sidste hæfte.	*V: Afskrift for Magnús Jónsson i Vígur 1699–1700; stærkt udvidet med andet stof. Tabt.
V ¹ : NkS 1141,2°; afskrift for P. F. Suhm. Cit. i IFkv som Kgl. Fol.	V ² : Landsbókasafn Íslands, MS JS 405,4°. Afskrift ved Thórður Thorsteinsson 1819. Se Jón Sigurðsson i Antiquarisk Tidsskrift 1849–51 (1852) s. 218–256; cit. i IFkv som Gísli Ivarssons hs.
Nærmere i indledningen om disse håndskrifter forholds og om udfyldningen af G's lakune.	

Det er klart, at disse bemærkninger ikke har kunnet give mere end antydninger af Jón Helgasons store indledning, især ikke af dens bidrag til islandsk filologi og personalhistorie. For viseforskningen tjener en udgave som denne til at give klarere forestillinger om et kapitalt håndskrifts væsen og milieu, ligesom forbindelsen mellem flere vigtige kilder er klart fremlagt. Den udgave af hele forkvæði-materialet, der kan ventes fra Jón Helgasons hånd, med inddragelse af mange hidtil ubenyttede håndskrifter, vil ligesom den svenske udgave af visböcker følge kilde for kilde og begynde netop med Gissurs håndskrift. Den må kunne bane vejen for det tilbundsående studium af de islandske balladers placering, som er fagets mest brændende problem.

Erik Dal.

SVENSKT VISARKIV OG DETS SIDSTE PUBLIKATIONER

Når dette hæfte udsendes, har Svenskt Visarkiv, Styrsmansgatan 4, Stockholm, netop fejret sin tiårige beståen. Ingen lang tid, men dog en institution, der meget snart viste sig vigtig for studiet af ældre og yngre visegenrer og deres melodier, ikke blot for studiet i det forskningsmæssigt decentraliserede Sverige, men også for kolleger i nabolandene.

Den beskedne begyndelse gjordes i 1950 ved en donation fra skibsreder Sven Salén, der i sit domicil indrettede lokaler for den nye institution, og dermed samtidig for organisationen Visans Vänner. Flere gange senere har skibsreder Salén haft viljen og evnen til at hjælpe visarkivet over vanskelige punkter. En kreds af svenske fagfolk danner arkivets styrelse, og det har senere også givet plads for Institutet för visforskning vid Stockholms högskola (nu: universitet). Som daglig leder virkede oprindelig fil. lic. Ulf Peder Olrog, siden fil. lic. Bengt Jonsson.

Visarkivet har ikke primær-indsamlinger på sit program, men samarbejder med de institutioner, der samler: Sveriges Radio's samlearbejde under

Matts Arnbergs ledelse skal nævnes ved siden af de ældre videnskabelige institutter for sine ypperlige resultater. Arkivet beskæftiger sig derimod med registrering af det spredte materiale og skaffer sig kopier af det mest mulige. Man venter ved udgangen af 1961 at have 80 pct. af alt tilgængeligt håndskriftligt materiale i mikrofilm, de vigtigste samlinger desuden i fotostat kopi. Af registranterne nærmer alene textbegyndelsesregistret sig de 100.000 sedler, svarende til c. 70.000 viscopskrifter, som findes dels i udgaver og manuskripter, dels og ikke mindst i det mægtige svenske skillingstrykmateriale, og den endelige udbygning af dette kartotek incl. diverse hjælperegistre er en af arkivets vigtigste opgaver.

Forskellige grupper af viser oparbejdes desuden i en typedelt samling af afskrifter, udklip, fotostater etc. Svend Grundtvigs registranter over ballader, skæmt og efterklang har været det typologiske forbillede; sanglege er ordnet af Nils Dencker, hvis store sangleg-monografi omtales andetsteds i nærværende hæfte. Også skillingsvise-kopier, udvalgt efter oplagsfrekvens, udgør en samling, og både Olrog og Jonsson har lagt en væsentlig del af deres personlige arbejde netop på skillingsvisens område. Til disse typologiske samlinger af egentligt materiale hører endvidere typekataloger. — Den musikologiske side af viseforskningen er ikke tilgodeset i samme omfang som den textlige, men en del er dog gjort også i så henseende.

Svenskt Visarkiv har livlige kontakter ikke blot med de samlende og forskende institutioner og private i Sverige og udlandet, men også med journalister, kommercielle udgivere, forfattere, udøvende kunstnere osv. samt med private, der af en eller anden grund, videnskab og profession uvedkommende, vil vide noget om bestemte viser. Denne mangesidighed — og det faktum at en del af de ti forløbne år må betegnes som startår — har medført, at arkivet endnu ikke i større grad har publiceret egne skrifter. Og dog findes dets navn på ikke så få steder. Man har nemlig haft den gode idé at træffe aftaler om særtryk af tidsskrifter og samleværker og har på den måde 1954–60 kunnet udsende *Meddelanden från Svenskt Visarkiv* nr. 1–14 (deriblandt folkevisesamlinger fra DSt 1958 og 1959 og endnu et dansk samt to finlandssvenske bidrag). I boghandelen foreligger kun nr. 12: *Bengt R. Jonsson: August von Hartmansdorff som balladsamlare*, 1960 (sv. kr. 3.00, ikke trykt andetsteds).

Under betegnelsen *Skrifter utgivna av Svenskt Visarkiv* foreligger desuden som nr. 1: *Karl-Ivar Hildeman: Medeltid på vers* (1958, se DSt 1959 142–45) og som nr. 2 et velfortjent festskrift til arkivets uundværlige mæcen: *Om visor och låtar. Studier tillägnade Sven Salén den 7 november 1960* (Svenskt Visarkiv, Sthlm. 1960, 224 s., sv. kr. 20.00). Her har hele bestyrelsen samt forstanderen hyldet sit 70-årige medlem med udmærkede videnskabelige studier. Prof. Otto Andersson skriver om »Du gamla, du fria«s melodivariant og benyttelse i Finland; Arnberg redegør for Sveriges Radios folkemusikarkiv, og den vedføjede statistik (ved Anders Sparf) opsummerer dette til 115 timers netto-spilletid, deraf 75 timers sang; Hildeman skriver om balladestilens udvikling og opløsning, delvis

baseret på sit bidrag til DgF, men her i udviklingshistorisk sammenhæng; Jonsson har elegant fundet en kildemæssig identifikation af en viseforfatter fra c. 1600 (Visan om Stångebro slag 1598); Carl-Allan Moberg publicerer bryllups-spillemandsmusik fra den svensk-estiske Runö, optaget allerede 1938; Mats Rehnberg samler tidligere studier til en stor afhandling om den svenske hærs signaler og deres folkelige tekster (jf. Victor Krohns grundlæggende, men mere rendyrket musikvidenskabelige danske samling i Musikhistorisk Arkiv); og Dag Strömbäck skriver om Staffansvisen ud fra det grundsyn, at de dertil knyttede forestillinger er katolske uden rod i oldnordisk hedenskab. Endelige må nævnes borgmester Gunnar Fants indledningsord om skibsræder Salén og sidst men ikke mindst Olrogs oversigt over de ti års virksomhed, hvorpå ovenstående mest bygger.

Fra kredsen omkring Svenskt Visarkiv er også udgået en anden bog: *Politisk rimdans. En viskavalkad genom svensk historia från Karl Knutsson till Karl Gerhard, sammanställd av Karl-Ivar Hildeman, Sven G. Hansson, Bengt R. Jonsson* (Natur och Kultur, Sthlm. 1960, 208 s., ill., 21.50 eller 27.50 sv. kr.). Bogen har en elegant moderne tilrettelægning og henvender sig til det almindelige læserpublikum, hvor den bør have gode chancer. Yderpunkterne er unionstidens politiske viser og Karl Gerhards mesterværk Trojanska hästen, der i sommeren 1940 blev forbudt, da ophavsmanden afslog ministerkrav om lempelser i teksten, der endnu idag holder læseren næsten åndeløst fængslet. Mellem disse yderpunkter findes c. 40 andre viser med historisk tilknytning, helt eller delvis umulige at finde på tryk andetsteds, forsynet med indledninger og illustrationer samt noter bag i bogen. Dette er populariserende udgivervirksomhed, når den er bedst, og en særdeles tiltalende genvej for enhver ikke stærkt specialiseret læser.

Danske folkeminde- og litteraturforskere har god grund til at hilse det kun tiårige arkiv med tak og tillykke.

Erik Dal.

ANMELDELSER

Anders Bæksted: Besættelsen i Tisted 1696–98, I–II. Ejnar Munksgaards Forlag, 1959–60. (Danmarks Folkeminder 69–70). 429 + 392 s.

Publikationerne i skriftrækken »Danmarks Folkeminder« udmærker sig ved en stadig afveksling saavel i det ydre format som i indholdets art, omfang og kvalitet. Sidst har inspektør ved Nationalmuseet dr. Anders Bæksted som seriens nr. LXXIX–LXX udgivet et par massive bind om den sorte magi i Tisted 1696–98, og man maa sige, at værket ogsaa efter sit indhold rager godt op over gennemsnittet.

Den mærkelige proces om hekseriet i Tisted hen mod slutningen af det syttende aarhundrede huskes vel idag mest, fordi Holberg her hentede materiale til en af sine effektivste komedier. Men hvad der saaledes en generation efter kunde ses i humoristisk perspektiv, var oprindelig en